

“KÜRESELLEŞEN” DÜNYADA YETİŞKİN EĞİTİMİ

Doç. Dr. Rıfat Misir

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi
Öğretim Üyesi

ÖZET

Günümüzde küreselleşme kavramından çok sık söz edilmektedir. Bunun nedeni, finans sermayesinin, rekabetin, ulaşım- iletişim- bilişim teknolojilerindeki gelişmelerin tüm dünyayı gittikçe daha çok etkiliyor olmasıdır. Bu etkenler yetişkin eğitimi üzerinde de etkilidir. Bu makalede küreselleşme söylemine yol açan bu etkenlerin emek, istihdam, eğitim hakkı, kültürlerarası etkileşim ve okur-yazarlık üzerindeki etkileri yetişkin eğitimi bağlamında incelenmektedir.

ABSTRACT

The term "globalisation" has been one being used oftenly nowadays. The reason for this, the development of financial capital, competition, and transportation- communication- information technologies are affecting worldwide. The factors are also affecting adult education. The subject of this article is to review the effect of factors that cause globalisation on labor, employment, right for education, inter-cultural relations, and literacy in context adult education.

Giriş

Zamanımız dünyası, 'küreselleşen' (!) bir dünya olarak nitelendirilmektedir. Aslında gelişmiş ülkeler tarafından, gelişmekte olan ülkelerin dışsattım mallarına konulan kotalar, her nitelikteki insangücünün gelişmiş ülkelerde iş tutmasına konulan sınırlamalar, 'küreselleşmenin' finans sermayesinin küreselleşmesi olduğunu ortaya koymaktadır. Finans sermayesi, ulusal sınırlar içindeki kuralları kendi dolaşımına uygun hale getirmek için yeniden biçimlenmeye zorlanmaktadır. Küreselleşmenin bu hali, binlerce kilometre uzaktaki ekonomik güç sahibi karar vericilerin, bu kararlara katkı yapma olanağı olmayan insanların yaşamlarını kısa bir zaman içinde etkileyebilmesine, karar verenler ile etkilenenlerin maliyet ve yararı eşitsiz paylaşmasına yol açmaktadır (Craig, 1998, s.5). Bu yüzden de ekonomik gücün küreselleşmesinin, Türkiye, Meksika, Arjantin gibi dünyada hatırı sayılır üretim ve tüketim gizilgücüne sahip gelişmekte olan pek çok ülkede yoksullaşmaya yol açan bir süreç olarak işlediği gözlenmektedir.

Küreselleşmenin bu küçük (!) kusurunun geniş kitlelerce yeterince algılanabildiği söylenemez. Bilişim, iletişim ve ulaşım sektöründeki gelişmelerle günlük yaşamı etkilenen geniş halk kitlelerine küreselleşmenin, "insanlığın ekonomik, sosyal, kültürel, siyasal etkileşiminin artması" olarak sunulduğu ve bu yüzden daha çok böyle algılandığı gözlenmektedir. Varlığını her geçen gün daha da çok duyumsatan ve aslında finans sermayesinin yönlendiriciliğinin daha baskın olduğu bu etkileşimin giderek arttığı da bir gerçektir.

Bu makalenin amacı, her iki algılanışıyla da insanlık üzerinde etkide bulunan 'küreselleşme'nin varolan durumunun ve geleceğe evrilmesinin, toplumsal açık bir sistem olarak yetişkin eğitimi nasıl etkilediğini/ etkileyeceğini anlamak, neden olduğu zorunluluklara ve sakıncalara yanıt aramaktır. Aşağıdaki nedenlerle bu arayış önemli görülmektedir:

*Günümüzde insanlığın bilgi birikimi bir kartopu gibi büyümektedir. Bilgi birikiminin sonucu olarak teknolojik yenilikler artmaktadır. Teknolojik yenilikler; özellikle ulaşım, iletişim,

bilişim ve üretim teknolojilerindeki yenilikler, ekonomik ve toplumsal yaşamı değiştirmektedir.

*İnsanların ve toplumların değişimleri anlamaları, değişmelere uyum sağlamaları, değişmelerin olumsuz etkilerinden korunabilmeleri için bilgi, tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar önemli hale gelmiştir. Küreselleşen dünyada bilgiye ulaşabilen, bilgiler arasında uygun seçim yapabilen, seçtiği bilgiyi uygulayabilen ve kendisi bilgi üretebilen birey ve uluslarla, bunu yeterince başaramayan birey ve uluslar arasındaki ara açılmakta (Bülbül, 1991, s.40); güç dengeleri bilgiyi elinde tutanlardan yana değişmektedir. Bilgiyi üretemeyen ve erişemeyenler, bunu yapabilenler karşısında zayıf ve korunmasız kalmaktadırlar.

*Bilgiye erişmenin, bilgiyi uygulayabilmenin ve bilgi üretebilecek yeterliğe sahip olmanın yolu eğitimidir. Bu yüzden eğitimin yaşamboyu sürmesi, hem bireyler hem de uluslar için yaşamsal bir zorunluluk olmuştur.

*Eğitimin yaşamboyu sürmesi, insanların okul eğitimi sonrasında eğitim olanaklarına sahip olması ile; yani yetişkin eğitimi, ya da ülkemizde yıllardan beri geleneksel olarak kullandığımız kavramla söylersek, halk eğitimi ile olanaklıdır.

Bilgilerin, becerilerin hızla eskidiği ve yetersizleştiği 'küresel' dünyada, hangi düzeyde eğitim alırsa alsın, herkesin yetişkin eğitimi hizmetlerinden sürekli yararlanarak kendini yenilemesine, geliştirmesine gereklilik vardır. Bu yüzden yetişkin eğitimi, giderek artan ölçüde insanların ve ulusların geleceğini belirleyen en can alıcı hizmetlerden biri olmaktadır.

Yetişkin eğitimi sisteminin yeterliği ve niteliği; bilgi üretebilmenin, yeni bilimsel buluşlardan ve bunların sonucu olan yeniliklerden yararlanıp yararlanamamanın ve dolayısıyla her dem "çağdaş" kalabilmenin anahtar etmeni durumundadır. Giderek yaşamsal olmaya başlayan yetişkin eğitimi hizmetinin 'küresel' dünyada etkin ve verimli olarak sağlanabilmesi, 'küreselleşme'nin yetişkin eğitiminde ne tür zorunluluklara ve sakıncalara yol açtığını anlamakla olanaklıdır. Zorunlulukları yerine getirmeye, sakıncaları gidermeye yönelik çözümler aramaya ancak böylece girilebilir.

Emek Sermaye Olunca

Klasik iktisadın tanımladığı üç üretim faktörü; sermaye, toprak ve emektir. Fakat "beşeri sermaye" kavramlaştırması, emeğin sermaye karşısında varlığını yitirmeye başlamasına yol açmıştır. Artık küreselleşen dünyada emek, üretilmiş bir üretim faktörüne, yani üretim için kullanılan bir sermaye malına dönüşmektedir.

Beşeri sermaye kavramlaştırması, insanın bir tornayla, bir jaraskalla, belki daha yakışan bir benzetmeyle bir robotla aynı görülmesine neden olmaktadır. Bütün araçlarda, bütün makinelerde işlevini en iyi yerine getirmesini sağlayacak özelliklerin olması beklenir. Sermayenin bir bileşeni olarak insangücünün de işlevini en iyi biçimde yerine getirebilecek hünere ve diğer niteliklere sahip olması gerekir. Beşeri sermayenin işlevi; şirketlerin, ülkelerin sahip olabileceği en önemli kaynak olarak, şirketlerin ve ülkelerin üretkenliğine ve rekabetçiliğine olası en düşük maliyetle olası en büyük katkıyı sağlamak, bunun için de şirketlerin gereksinmelerine, pazarın zorlamalarına ve teknolojik gelişmenin ilerleyişine uyulanmaktadır (Petrella, 1997, ss:26-29).

Bu durumda yetişkin eğitiminden beklenen işlev, bireyleri gelişen teknolojiye uyarlamak olacaktır. Uyarlama terimi, mesleki yetişkin eğitimi politika ve programlarının temelini oluşturmaktadır. Varolan küreselleşme anlayışı içinde, mesleki eğitim politikası, şirketlerin rekabetçi olmasını veya kalmasını sağlamak için, bir ülkenin insan kaynağında toplanmış bilgiyi artırmayı, üretmeyi ve çeşitlendirmeyi ilk ve başta gelen amaç olarak görmektedir.

Emek, beşeri sermayeye dönüşünce artık o; kültürel, politik, sosyal yurttaşlık hakları önemsenmeyen; (dolayısıyla etkin yurttaşlık, kültürel gelişme, politik ve sosyal işlevler için eğitilmesine de gerek bulunmayan), asıl işlevi olan şirketlerin daha fazla gelişmesinde ve kâr elde etmesinde kesin bir katkı sağlamak için biçimlenen (ya da yetiştirilen) bir araç haline gelir. Bu durum, kaçınılmaz olarak yetişkin eğitiminde mesleki eğitimin öne çıkmasına ve yetişkin eğitiminin sosyal, siyasal, kültürel işlevlerinin ihmal edilmesine yol açacaktır. Aslında yetişkin eğitimi sistemi, diğer işlevlerin ihmal edilmesi pahasına mesleki eğitim işlevine ağırlık vermekle eleştiriliyordu. 'Küreselleşme' bu ihmalin daha da artmasına yol açar gözüküyor.

Oysa "küresel köyde (!)" yaşamak için teknik beceriler yeterli değildir; yalnız teknik becerilerle üretim yapılamaz. Çünkü, "yetişkin birey yalnızca bir işgücü değildir; o aynı zamanda her şeyin hızla değiştiği dünyada bir eşir, anadır, babadır, komşudur, vatandaştır ve nihayet bir insandır" (Bülbül. 1991, s.24). Küreselleşen dünyanın bilgi ve teknolojisindeki gelişmeler, uygulandığı sosyal ve kültürel ortamı değiştirdiği kadar ondan etkilenmektedir de. Sosyal ve kültürel yenileşmeyi ihmal ederek teknolojik yenilikleri uygulama çabası verimsiz olacaktır. Yani 'en son teknoloji ürünü taşıtları kullanma yeterliği kadar, kırmızı ışıkta durma, hız sınırlamalarına uyma' yeterliği de gereklidir. Dolayısıyla yetişkin eğitiminin sosyal, siyasal, kültürel işlevleri ihmal edilmemelidir. İnsanlar, küreselleşmenin temellerinden olan bilişim ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelere 'uyarlanırken', enformasyonun işlenmesi ve doğru ile yanlış enformasyon arasında ayırım yapma yeteneğinin de geliştirilmesi gerekli değil midir? Gelişen teknoloji insanlara egemen olmak için mi kullanılacaktır, yoksa teknolojinin sağladığı kolaylıklarla barışın, demokrasinin gelişmesine mi yöneltilecektir?

Her Yerde Rekabet Var

Küreselleşmenin bir kuralı olarak yeryüzünde herkes herkese karşı rekabet ediyor. Bu rekabet her ne kadar üretkenliğe, verimliliğe odaklanmış görünse de sonucu bundan daha fazla bir şeydir (Petrella, 1997, ss:24-26): İster özel sektör olsun, isterse devlet sektörü, rekabet şimdi her bir ekonomik birim için en büyük gereklilik olarak göz önünde tutuluyor. Küresel rekabet savaşının mantığı içinde bir şirket, üretimde ve pazarlamada ne denli verimli olursa o denli rekabetçi olacaktır. Rekabetin gerekliliklerini karşılamakta başarısız olan "beşeri sermaye" eskimiş, değersiz sayılacak ve bir tarafa fırlatılıp, terk edilecektir. Bu kaçınılmaz görünmektedir, çünkü şirketlerin amaçları istihdam yaratmak değildir. Onların amacı kazanç elde etmektir ve bunu yapabilmek için rekabetçi olmayı bir zorunluluk olarak görmekteyler. İnsan emeği içinde en becerili, en verimli ve en az maliyetli olanları istihdam etmeyi yeğlemeleri de rekabetçi oldukları içindir. Her yerde insan kaynaklarının en iyisini kullanmayı tercih ederler, çünkü kendileri için en kazançlı durum budur. Öte yandan şirketlerin amaçları, değişen bilgi ve teknolojiye koşut olarak, olası en

çok sayıda çalışanına olası en iyi mesleki eğitimi sağlamak da değildir.

Şirketler, hazır olanı satın almak (!) daha ekonomikse eskiyen 'beşeri sermaye'yi eğitimle yenilemek yerine hurdaya (!) çıkarmaktan kaçınmayacaklardır. Fakat, bunun yol açacağı israf ve sosyal, ekonomik sonuçlar, hiçbir yurttaşının öğrenmesini rastlantıya bırakmamakla yükümlü olan ve bu yüzden eğitim sistemini kuran devletlerce görmezlikten gelinemez. Bu yüzden sürekli eğitim olanaklarını hazır etmek zorundadır. Sürekli eğitim sunumu için şirketlerin katkısını alıp almayacağı, nasıl alabileceği ayrı bir konudur. Fakat yurttaşlarının yeteneklerinden yoksun kalmasını, onların ekonomik ve toplumsal yaşamla bağlarının kopmasını önlemek için devletin sürekli eğitim olanaklarını hazır etmesi, erişilebilir kılması gereklidir.

Küreselleşmenin rekabet mantığı, çalışan insanlar arasında çatışmanın ve yabancılaşmanın artmasına da yol açmaktadır (Petrella, 1997, ss:22-23):

Sınırlı becerisi olan veya hiç olmayan "beşeri sermayenin" işsizlikten etkilenmesinin daha yüksek bir olasılık olduğu bilinmektedir. Kişilerin beceri düzeyi arttıkça, bir iş bulma ve korumakla ilgili şanslarının daha iyi olduğu da doğrudur. Fakat bu, "küresel köyde"(!) yüksek becerili kişilerin işini yitirmeyeceği ve kolaylıkla iş bulabileceği anlamına da gelmez.

İşsizlik şimdi gittikçe artan biçimde iyi ve çok nitelikli insanları etkiliyor. Bir şirket rekabetçi olmak için becerili insan gücüne ne kadar çok gereksinim duyarsa, o kadar çok olasıdır ki, o şirket yalnızca becerisiz işçilerin sayısını azaltmakla kalmayacak (böylece becerili ve becerisiz işçiler arasında çatışmanın tohumları ekiliyor); yakın zamanlarda nitelik elde etmiş bir veya iki genç işçi ile bazı 'yaşlı' becerili işçilerin (örneğin IBM'de olduğu gibi 50 yaşın üstündeki kişilerin) yerini doldurarak, becerili işçilerin sayısını da azaltacaktır. (Bu sonuç farklı yaş kümeleri arasında bir çatışmaya yol açmaktadır.)

Artık 6 aylık istihdam, uzun dönemli istihdam sayılmaya başlanmıştır (Craig, 1998, s.5). Küresel rekabet mantığı, şirketlerin uzun dönemli veya belli koşullarda yarın için garantisi olan istihdamı azaltmasına ve diğer istihdam biçimlerini yeğlemesine yol açmaktadır. Bu durum, şirketlerin

kendi becerili işgücü içindeki rekabeti beslemekte ve artırmaktadır. Çünkü her bir ücretli, işini koruma derdine düşmektedir. Bu durum da sosyal çözülmeye doğru gittikçe artan bir eğilim yaratmaktadır (Petrella, 1997, s.23).

Rekabet, "insanın kendisiyle rekabeti" olarak; başarı, "insanın olabileceğinin en iyisi olma çabası" olarak tanımlandığında; verimliliği ve üretkenliği ihmal etmeden sosyal çözülmeyi önlemek, toplumda işbirliğini ve dayanışmayı güçlendirmek olanaklıdır. Bu rol, yetişkin eğitime düşmektedir.

Eğitim Bir Haktır

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 10 Aralık 1948 tarihinde kabul ettiği "İnsan Hakları Evrensel Beyanname"nin 26. Maddesi; "Her şahsın eğitime hakkı vardır. Eğitim parasızdır, hiç olmazsa ilk ve temel eğitim safhalarında böyle olmalıdır. İlk eğitim mecburidir. Teknik ve mesleki öğretimden herkes istifade edebilmelidir. Yüksek öğretim, liyakatlerine göre herkese tam eşitlikle açık olmalıdır" (Resmi Gazete, 1949, s.16200), demektedir. Eğitim; bu bildiriye dayalı olarak oluşturulan "Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme"sinde, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi"nde ve Anayasamızda da bir insan hakkı olarak ifade edilmektedir.

Yasalarca güvenceye alınmış olan yetkilere, yararılara, çıkarılara hak denilmektedir. Hak, hukukun koruması altındadır. İnsan hakları, yaygın biçimde, birinci, ikinci, üçüncü kuşak haklar olarak sınıflandırılırlar. Ekonomik, sosyal ve kültürel nitelikteki hakları kapsayan ve Fransız Devriminin "eşitlik" teması üzerine kurulu bulunan (Özdek, 1993, s.28) ikinci kuşak hakların gerçekleşmesi devletin ödevi ve işlevi olarak görülür (Kapani, 1993, s.52; Tanör, 1978, ss:356-357). İkinci kuşak insan haklarından birisi de eğitim hakkıdır ve diğer hakların bilincine varılmasında ve gerçekleşmesinde temel öneme sahip bir haktır (Ercan, 1998, ss:20-21). Bu nedenlerle; eğitim hakkının gerçekleşmesi, eğitim görmek isteyenlerin gelirine bağımlı olmamalıdır (Süssmuth, 1994, s.326).

Küreselleşen dünya içinde, "yetişkin öğrenmesini bir insan hakkı olmaktan çok ekonomik sonuçlara ilişkin bir araç olarak görme" (Lalege, 1999, s.155) eğilimi daha baskın durumdadır. Yetişkin eğitime böyle bakılması,

mesleki eğitim yararına, onun sosyal, kültürel, siyasal işlevlerinin ihmal edilmesine yol açabildiği gibi; eğitimin bireysel getirisinin öne çıkarılmasına ve "yararlanan öder" anlayışına yol açabilmektedir. Fakat; "sürekli eğitim katılımcıların yaratıcılıklarını ve günlük yaşamı yönetme yeterliklerini artırmasına, bu suretle katılan bireylerin yaşam niteliğini yükseltmesine karşın, özel bir eğlence değildir" (Süssmuth, 1994, s.326). 'Ödeyebilenlere eğitim' verilmesi anlayışı, 'eğitim hakkı'nın yitirilmesinin yanısıra; bir ulusun "insan kaynaklarından" ödeme gücü olmayan kesiminin, bilim ve teknolojinin yol açtığı yenilikler karşısında eskimesi durumunda çaresiz kalmak da demektir. Küreselleşmekte olan ekonomik gücün gelişmiş ülkelerin kalkınmasında en uygun çözüm olarak gösterdiği neo-liberal politikalar da, devletin küçülmesi, yeniden yapılanması adı altında kamunun sosyal harcamalarının kısılmasına yol açarak, ödeme gücü olmayanlara parasız yetişkin eğitimi sunulması olanağını azaltmaktadır.

Ayrıca eğitimin kişisel getirisinin sosyal getirisinden daha öne çıkarılması bir kısır döngüye de yol açabilecektir: Eğitim için daha fazla 'yatırım' yapanlar, bu eğitim sayesinde ürettikleri mal ve hizmetleri, katlandıkları maliyeti haklı çıkaracak bir fiyattan 'satma' eğiliminde olacaklardır. Bu eğilim, eğitimin bireysel faydasının sosyal faydasının önüne geçmesine ve dolayısıyla 'yararlanan öder' anlayışının giderek meşrulaşmasına yol açacaktır. 'Yararlananın ödediği, ödeyenin uygun fiyattan karşılık beklediği' bir süreç içinde ise sosyal dayanışmanın azalması ve sosyal çatışmaların artmasından başka ne beklenebilir?

Öte yandan, "kişinin eğitim düzeyi ve mesleki statüsü ne kadar düşükse o kişinin yetişkinlik hayatında eğitimden yararlanmayı istemesi de o derece düşük bir ihtimal olduğundan, eğitime en çok ihtiyacı olanlar yetişkin eğitimi programlarına katılmıyorlar" (Lowe, 1985, s.11). Yetişkin eğitimi, kendisi için eğitimden bir yarar beklemeyen ve eğitime erişebilme açısından olumsuz koşullar içinde bulunan bu tip insanların da farkında olmak zorundadır. Dezavantajlı konumdaki bu insanları iş ve istihdam dünyası ile yeniden bütünleştirmek, yetişkin eğitiminin görevidir.

Küreselleşmeye Bağlı Gereksinimler

"Küreselleşme"nin kendisi de yeni eğitim gereksinimlerine yol açmaktadır. Ulaşım, iletişim ve bilişim teknolojilerinin sağladığı kolaylıklar

temelinde farklı uluslardan insanlar arasında etkileşim artmakta, fiziksel ve kültürel coğrafyalar arasındaki hareketlilik ivme kazanmaktadır. Bu durum diğer kültürlerin ve geleneklerin insanlarıyla iletişim kurma ve işbirliği yapma, insanlığın kültürel çeşitliliğine saygı, barışın korunmasına ve küresel dünyanın oluşumuna tüm insanların demokratik katılımı gereksinmelerini ortaya çıkarmaktadır. Giderek artmakta ve önem kazanmakta olan bu gereksinmelerin karşılanması için yetişkin eğitime görevler düşmektedir. Yetişkin eğitimi; ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal değişimin hızlandığı küresel dünyanın geleceği için, bir 'katalizör' işlevini yerine getirme sorumluluğuyla gittikçe artan oranda karşı karşıyadır.

Okur-Yazarlığın Anlamı Değişiyor

Okumaz-yazmazlık denilince daha çok Asya'nın, Afrika'nın geri kalmış ülkeleri anımsansa da, bu sorun Kuzeyin gelişmiş ülkelerinde de yakıcı bir sorundur. Araştırmalar Amerika, Kanada, İngiltere, Fransa gibi ülkelerin de ciddi bir okumaz-yazmazlık sorunuyla yüz-yüze olduğunu göstermektedir (Güneş, 1997, ss:29-31). Aslında bu sorun, tüm dünyada okul eğitimi sistemlerinin gelişmesi ve yaygınlaşmasına koşut olarak, insanlığın gündemindeki önemini yitiriyor gözüke de öyle değildir. Çünkü okur-yazarlığın anlamı hep değişen bir durumdur ve küreselleşme okur-yazar sayılmanın ölçütlerini değiştirmektedir. Okur-yazarlık, insanların harf ve rakam gibi simgeleri kullanarak yaşamlarını sürdürebilecek düzeyde işlevsel olmalarına olanak sağlayan iletişim kurabilme yeterliği, olarak tanımlanabilir. Bilindiği üzere iletişim, anlamları ortak hale getirme süreci olarak da tanımlanmaktadır. İnsanların yeterince işlevsel olabilmeleri için gereken iletişim kurma düzeyi, yani dünyayı asgari düzeyde anlama ve kendini anlatma düzeyi, küreselleşmenin temelini oluşturan ulaşım, iletişim, bilişim teknolojilerindeki gelişmelerle gittikçe artmaktadır. Günümüzde kişinin yaşam alanında işlevsel olmasına olanak verecek okuma-yazma düzeyi, bilgisayarla vergi formlarını doldurma, otomatik para çekme makinalarını kullanabilme, bilgisayar ve cep telefonu ile posta gönderebilme, elektronik ev aletlerini kullanabilme gibi edimleri yapabilecek düzeydir. Lalage'nin aktardığına göre, bir OECD incelemesi, Avrupa ve Kuzey Amerika'daki nüfusun en azından dörtte birinin "en az okuma-

yazma yaşamsal becerisine" sahip olmadığını göstermektedir (1999, s.155).

Bir yanda hiç okuma-yazma öğrenme olanağına sahip olamamışların, öte yanda okuma-yazmayı unutmmuş çok sayıda insanın bulunduğu bir dünyada, küreselleşmenin okur-yazarlığın anlamını değiştirmesi, ölçütlerini yükseltmesiyle birlikte; yetişkin eğitiminin okuma-yazma işlevinin gereği ve önemi, okul eğitiminin gelişmesine ve yaygınlaşmasına karşın azalmamakta, aksine artmaktadır.

Sonuç

Günümüzde hem uluslar arası finans sermayesinin küresel egemenliğinin arttığı, hem de uluslar ve kültürler arasında etkileşimin yoğunlaştığı gözlenmektedir. Ekonomik, sosyal ve kültürel alanlar üzerindeki etkisi giderek fazlalaşan bu durumların her ikisinin de küreselleşme kavramı ile ifade edildiği gözlenmektedir. Bu durumların yetişkin eğitimi şu zorunluluk ve sakıncalarla karşı karşıya bıraktığı düşünülmektedir:

1) Bilişim, ulaşım ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, ekonomik ve toplumsal yaşamda hızlı ve derin değişmelere yol açarak, herkes için yaşam boyu eğitimi zorunlu kılmaktadır. Yaşam boyu eğitim, insanların okul eğitimi sonrasında eğitim olanaklarından yararlanabilmesi ile olanaklıdır. İnsanlara okul eğitimi sonrasında eğitim olanakları sunmak, yetişkin eğitimi sisteminin görevidir. Yaşam boyu eğitim bağlamında yetişkin eğitimi olanaklarından, eğitim ve gelir düzeyi ne olursa olsun herkesin yararlanabilmesi, herkesin nitelikli bir yaşama erişebilme olanağını elde edebilmesi için gereklidir. Fakat küresel pazar ekonomisi; sosyal kamusal harcamaları azaltmak, rekabeti ve özelleştirmeyi artırmak yönünde işlemektedir. Bu durum toplumlar, kuşaklar, cinsiyetler arasında ve içinde çatışmaları, eşitsizlikleri azaltma gizilgücüne sahip ücretsiz yetişkin eğitimi hizmetlerinin sunumunu zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda yetişkin eğitimi küresel pazar ekonomisinin "yararlanan öder" anlayışının getirdiği kısıtları aşmak sorunuyla karşı karşıyadır.

2) İnsanı gizilgücünün olası en üst düzeyinde üretken ve verimli kılmamanın yanısıra onun toplumsal ve kültürel gereksinmelerine de yönelmesi gereken yetişkin eğitimi, halihazırda sosyal, siyasal, kültürel işlevlerini yerine getirmekte beklenen düzeyde kapsayıcı olamamaktadır.

Küreselleşmenin özelleştirme ve kamu harcamalarını kısma yönündeki eğilimi, bu ihmalin daha da artmasına yol açar gözükmektedir.

3) Yine ekonomik küreselleşmeyi olanaklı kılan teknolojiler sayesinde uluslar arası etkileşimin yoğunlaşması, kültürlerarası saygıya, işbirliğine, başka kültürel ve fiziksel coğrafyalarda yaşama, çalışma yeterliğinin kazanılmasına olan gereksinimi artırmaktadır. Bu gereksinimlerin karşılanması da yetişkin eğitimi sistemine yeni görevler yüklemektedir.

4) Öte yandan ekonomik küreselleşmeyi olanaklı kılan teknolojik gelişmeler, nitelikli bir yaşamı sürdürebilmek için gereken okuryazarlık düzeyini yükseltmekte; bunun sonucunda okul eğitiminin yaygınlaşmasına koşul olarak azalması beklenen yetişkin okuma yazma işlevinin önemi de artmaktadır.

KAYNAKÇA

- Bülbül, A.Sudi (1991).**Halk Eğitime Giriş, Yetişkin Eğitimi, Türkiye'de Halk Eğitimi, Toplum Kalkınması**, Anadolu Ü. Açıköğretim Fak. Yay. Eskişehir.
- Craig, Gary (1998). "Community Development in a Global Context", **Community Development Journal**, Vol:33, No:1.
- Ercan, Fuat (1998). **Eğitim ve Kapitalizm, Neo Liberal Eğitim Ekonomisinin Eleştirisi**, Bilim/ÖES Ortak Yayını, İstanbul.

Güneş, Firdevs (1997). **Okuma-Yazma Öğretimi ve Beyin Teknolojisi**, Ocak Yayınları, Ankara.

Kapani, Münci (1993). **Kamu Hürriyetleri**, (7.Baskı),Yetkin Yayınları, Ankara.

Lalege, Bown (1999). "Dialogue Across Frontiers: Perspectives from the developing World", **Adult Education And Development**, No: 52.

Lowe, John (1985). **Dünyada Yetişkin Eğitime Toplu Bakış**, (Çev:Turhan Oğuzkan), UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Yayını, Ankara.

Özdek, E.Yasemin (1993). **İnsan Hakkı Olarak Çevre Hakkı**, TODAİE Yayını, Ankara.

Petrella, Ricardo (1997). "The Snares of the Market Economy for Future Training Policy: Beyond the Heralding there is a Need for Denunciation", **Adult Education And Development**, No: 48.

Resmi Gazete, 27 Mayıs 1949, No:7217.

Süssmuth, Rita (1994). "The European dimension of adult education," **Adult Education And Development**, No: 43.

Tanör, Bülent (1978). **Anayasa Hukukunda Sosyal Haklar**, May Yayınları, İstanbul.